

Bilaga 1

HANDLINGSPLAN 2018-2020

INLEDNING

Här följer de konkreta insatser som föreslås för att bidra till att realisera strategierna och undanröja de hinder som ligger i vägen för att vi ska kunna utveckla och ta tillvara de olika värden som skogen ger på bästa sätt.

Insatserna genomförs och finansieras på olika sätt inom aktörernas verksamheter, och med olika grad av samhandling. Insatserna är kopplade till respektive delstrategi, men ett av förslagen är av mer övergripande karaktär och handlar om en gemensam funktion för samordning av arbetet med att genomföra skogsstrategins olika delar.

Gemensam funktion för samordning av genomförandet av skogsstrategin

En samordnande funktion i form av samordnare eller kansli med uppgift att samordna insatser och kommunicera arbetet, men också genomföra vissa delar av den regionala skogsstrategins handlingsplan och fånga upp behov och förslag till åtgärder som genereras i de råd och forum för diskussion och samverkan som finns eller föreslås. Detta föreslås ske i tät samverkan med Träregion Småland.

1 Öka attraktiviteten kring den småländska skogen och stärk kompetensförsörjningen inom skogsbruk och skogsindustri

1.1 Skapa ett sydsvenskt skogligt och skogsindustriellt kompetenscentrum

Arbeta för ett sydsvenskt kompetenscentrum för forskning och utbildning. Syftet är att stärka forskning och utbildning med fokus på sydsvensk skog, öka samverkan och få fler företag att lyfta sig i värdekedjan för ökad lönsamhet. Detta bör ske i samverkan mellan Linnéuniversitet, SLU (inkl. Asa), Skogforsk, Jönköping University, regionorganisationer och företag/industri. Arbetet är påbörjat i separat projekt.

Genomförs i samverkan mellan Linnéuniversitetet, SLU, Jönköping University, Skogforsk, Regionorganisationerna samt näringslivsaktörer.

1.2 Etablera en regional mötesplats för skogsfrågor

En mötesplats i form av en årligt återkommande tillställning för att lyfta aktuella frågor och uppmärksamma och sprida exempel på goda insatser. Alla perspektiv, dvs produktion, upplevelser, naturvärden. En heldag, där halva dagen innebär parallella seminarier där de råd och forum som föreslås i andra åtgärdsförslag genomförs. Dagen hålls omväxlande i de tre länen. Samordning med profilering inom trästrategin ska övervägas.

Genomförs av den gemensamma samordningsfunktionen och i samverkan med Träregion Småland

1.3 Skapa forum för dialog om kompetensförsörjning

Ett forum för att stärka dialogen mellan utbildningsaktörer på alla nivåer och näringslivets aktörer. Syftet är att säkra den långsiktiga kompetensförsörjningen inom området. Förslaget innebär inte en permanent organisation utan en dynamisk form som är kopplad till regionernas kompetensplattformar. Regionerna får i uppdrag att genomföra dialogmöten utifrån de frågor som är mest aktuella just nu. Främsta syftet är att fånga upp behov och önskemål från branschen. Insatsen bör göras gemensamt eller samordnat i de tre regionerna. Rapportering av läget och behov av insatser ska göras till skogsstrategins styrgrupp. Särskilt fokus ska finnas på ökad jämställdhet och mångfald.

Genomförs av regionernas kompetensplattformar. Övriga aktörer är relevanta utbildningsaktörer och näringslivets aktörer. Insatsen genomförs helt gemensamt med Träregion Småland.

1.4 Insats för ökad jämställdhet

För att lyfta vikten av jämställdhetsarbete och sätta ljus på frågan föreslås en insats i form av en gemensam avsiktsförklaring, där anslutande aktörer förbinder sig till vissa åtaganden och samtidigt får tillgång till utbildning, verktyg och erfarenhetsutbyte om jämställdhetsarbete och vinster med ökad jämställdhet. En resurspool för information, material och handledning blir tillgängligt för även mindre företag som inte har stora resurser för värdegrundsarbete. En viktig del är att lyfta goda exempel där företag i vår region arbetat framgångsrikt med jämställdhetsarbete.

Genomförs av den gemensamma samordningsfunktionen eller i separata projekt.

1.5 Samarbete om att förmedla modern bild av småländsk skog och skogsbruk

Samarbete kring kommunikation och profilering för ökad attraktivitet. Syftet är både ökad kännedom om skogens värden och ökad attraktivitet för skogliga utbildningar och jobb. Här ingår arbete med skogen i skolan för att nå alla lärarstudenter, utveckla skogen i skolan-ambassadörer och arbeta med skogskollo i större omfattning. Även studievägledare bör adresseras och möjligheten till studiebesök stimuleras. Ingår även informationsinsats om allemansrätt och äganderätt riktad till kommuner och myndigheter respektive markägare och entreprenörer för att öka kännedomen om och förståelsen för de rättigheter och skyldigheter som allemansrätt och äganderätt innebär. Här ingår även exempelvis inrättande av skogs- och träambassadörer och demo-gårdar i respektive län.

Genomförs av den gemensamma samordningsfunktionen eller separat projekt beroende på omfattning

2 Öka förädlings- och innovationsgraden

2.1 Stärk Smålands roll inom utvecklingen av bioekonomiområdet

Syftet med åtgärden är att bättre kunna ta tillvara och dra nytta av de möjligheter som finns, både affärsmöjligheter och forskningsmedel. Linnéuniversitetet ges uppdraget att årligen bevaka och sammanställa läget inom bioekonomiområdet (vilket behöver definieras och avgränsas). Detta bör göras i samarbete med Jönköping University och regionernas innovationsansvariga. Kopplat till denna bevakning föreslås en årlig mötesplats för relevanta aktörer med koppling till bioekonomi för att lyfta vad som är aktuellt inom området och vad det innebär för vår region. I uppdraget bör ingå att arbeta för att få ordna den nationella bioekonomiriksdagen, samt att skapa access till samverkansplattformen Tresearch.

Genomförs av Linnéuniversitetet i samverkan med exempelvis Jönköping University, regionernas innovationsansvariga och energikontoren. Genomförs gemensamt med Träregion Småland.

2.2 Säkerställa att innovationssystem och företagsstödjande system stimulerar innovationsutveckling även inom skogsbruk och skogsindustri

Det finns behov kring både produktutveckling och marknadsintroduktion/kommersiellisering av innovationer inom skogsbruk och förädling. För att säkerställa detta behövs en genomlysning av nuvarande system för att utvärdera möjligheterna, analysera behoven och identifiera lämplig form för stimulering till innovationsutveckling. Förslaget innebär i första steget att inventera och analysera möjligheter, eventuella hinder och föreslå vad som behöver göras för att förenkla och stimulera innovation och produktutveckling i skogsnäringen, även tex mekanisk verksamhet med koppling till skogsbruket. Vilka åtgärder som bör genomföras beror på resultatet av förstudien.

Genomförs av regionorganisationerna och tillsammans med Träregion Småland.

2.3 Stötta kommuner och andra offentliga organisationer att använda trä i större utsträckning

Syftet är att stimulera träbyggande och annan användning av trä i offentliga organisationer. Insatser genomförs främst inom andra uppdrag, tex Smart Housing Småland, Träregion Småland, nätverket Trästad, Träbyggnadskansliet. Åtgärdsförslaget handlar främst om samordning av det som görs på området, både regionalt och nationellt. Ett samordnat påverkansarbete kan stärkas genom gemensamt informationsmaterial om nyttan och exempelvis möjligheterna i offentlig upphandling. Information och erfarenhetsutbyte kan också rymmas inom länsstyrelsernas ordinarie uppdrag om stöd och rådgivning till kommunerna.

Genomförs av den gemensamma samordningsfunktionen i samverkan med Träregion Småland och inom relevanta aktörers ordinarie uppdrag.

2.4 Satsning för att ta tillvara möjligheterna med digitalisering

Det finns många pågående initiativ som rör hantering av digital information, och dessa skulle behöva samordnas och integreras för att hitta vägar till affärsnytta och effektivare

hantering av data och information. Digitala traktordirektiv är ett exempel på en produkt som efterfrågas inom olika delar av skogsbruket. Det är särskilt viktigt att arbeta för att öka förutsättningarna att alla olika aktörer inom skogsnäringen kan dra nytta av digitaliseringens möjligheter. Åtgärdsförslaget innebär att som första steg ge någon av de aktuella aktörerna ansvar att samordna initiativen som finns i södra Sverige. En del i detta innebär ett årligt råd som forum för dialog.

Aktuella aktörer är bland andra Skogsstyrelsen, LNU (Big Data/DISA), IEC, Skogforsk, SLU, RISE (tester drönare), skogsnäringen, innovationsplattformar, Tunga fordon, Katam technologies AB.

3 Öka produktionen och variationen för att nyttja en större del av den småländska skogens potential

3.1 Regional samling för ökad produktion

Gemensam satsning för aktivare skogsskötsel med fokus på föryngrings- och röjningsinsatser. Goda exempel från skogsgårdar som ökat produktion med t ex förädlat plantmaterial och användning av senaste teknik/metoder. Syftet är även stimulera till ökad röjning för att ta hand om de omfattande arealer ungskog, uppkomna efter stormarna Gudrun och Per, på väg ur röjningsfasen.

Det krävs ökad samordning av olika aktörers insatser för att få större genomslag. Skogsstyrelsen, skogsbrukets aktörer, skogsägare, utbildningsanordnare, studieförbund planerar för samordning och formulerar gemensam kommunikation. En workshop arrangeras som ett första steg i arbetet.

3.2 Utveckla Asa försöks- och tillväxtpark

En kraftfull satsning på att utveckla samarbetet/forskningsmiljön/mötesplatsen kring variationsrikt skogsbruk, hyggesfria metoder, blandskog, ståndortsanpassning, skog/vilt och ökad produktion. Anläggande av demoslingor/demonstrationsplatser för teknik och metodutveckling i skogsbruket, skötsel exempel kring val av skogsbruksåtgärder för produktion, miljö och vilt. Första steget är att genomföra en förstudie för att hitta former och involvera relevanta aktörer. Arbetsgrupp bildas för att inleda Asa-samarbetet 2018.

3.3 Skapa en klimatplattform för informationsinsatser och rådgivning om anpassning till ett förändrat klimat

Syftet är att kunna erbjuda skogsägare och beslutsfattare kunskapsunderlag som utgår från ett helhetsperspektiv genom att samla flera kompetenser inom skogsskötsel, biologi, skogsråvarans egenskaper etc. Rådgivning och information bör utvecklas och anpassas till ny kunskap och nya förutsättningar i syfte att öka skogsbrukets aktörers kunskaper om olika metoder för att främja kvalitetsegenskaper och det ekonomiska värdet av skogsproduktionen. Förslagsvis kopplad till sydsvenskt kompetenscentrum. Åtgärdsförslaget innebär i första hand att stödja uppbyggnad och infrastruktur för sådan plattform.

Genomförs av Linnéuniversitetet tillsammans med bland andra Skogsstyrelsen och skogsnäringen.

3.4 Arbeta för ökad avsättning och förädling av lövvirke och stimulera intresset för lövskogs- och ädellövskogsskötsel

Genomför förstudie kring marknad, avsättning och matchning med inventering av hinder och behov, samt genomför projekt för att förbättra förutsättningarna för ökad lövskogsskötsel i Småland och stimulera skogsägarna genom riktade kunskapshöjande åtgärder och rådgivning (ta vara på erfarenheterna från tex det regionala projektet Lövsuccé) och sprid exempel.

3.5 Samverka för en fungerande infrastruktur

Öka samordningen för att säkerställa att skogsnäringens behov beaktas i den regionala planeringen. Relevanta aktörer är näringen, regionen, länsstyrelserna och trafikverket. Förutom att stärka dialogen om behov och möjliga lösningar kan en utökad samverkan ge större kraft i påverkansarbetet när det gäller prioriteringar nationellt. Gäller både vägar/järnvägar och mobiltäckning/bredband.

Genomförs av regionorganisationerna, Länsstyrelserna, Trafikverket och skogsnäringen.

4 Stärk det lönsamma företagandet på skogsgården

4.1 Kompetenssatsning för att stärka skogsägaren som företagare

Syftet är att höja kunskapen hos de nya skogsägarna för att få effektivare och mer lönsamma skogsbruksföretag, och möta förändringen i att fler skogsägare är beställare av tjänster snarare än självverksamma på sin skogsfastighet. En av målgrupperna bör vara nya skogsägare, men också övriga för generell kompetensutveckling i ekonomi, marknad, ledarskap, ägarskifte och skogsskötsel samt för utveckling av digitala verktyg/underlag. Möjligheten att erbjuda en kompetensutvecklingscheck bör finnas som en del i kompetenssatsningen, men även riktade utbildningsinsatser i form av kurser, informationsdagar och demonstrationstillfällen.

Genomförs i gemensam satsning av Skogsstyrelsen, LRF, Linnéuniversitetet och vissa av skogsbrukets aktörer.

4.2 Inkludera, eller aktivera, skog och trä i företagsstödjande systemet

Arbeta för att verksamheter med skog och trä som bas inkluderas och prioriteras i det system som stödjer företagsutveckling etc. De är delvis inkluderade redan, men det behövs analys av i vilken utsträckning företag inom skog och trä utnyttjar de möjligheter som finns och hur företag kan stödjas ytterligare. Första steget bör vara en genomlysning som föreslås i 2.2.

Genomförs tillsammans med Träregion Småland. Regionorganisationerna är huvudaktör, övriga relevanta är Länsstyrelserna, ALMI med flera.

4.3 Stärk befintliga och nya entreprenörer med skogen som bas genom att bland annat skapa nätverk

Syftet är att stärka de entreprenörer som vill utveckla annan verksamhet med skogen som bas, främst småskalig träförädling och besöksnäring. I insatsen bör ingå att skapa nätverk för entreprenörer, analysera behovet av kompetensutveckling och arbete med marknadsutveckling.

Förslag om två projekt:

1. Stärkt småskalig träförädling: kartlägg aktörer, skapa kluster, inventera kompetensutvecklingsbehov, hitta/testa form för marknadsorganisation.
2. Liknande för besöksnäring: skapa nätverk för erfarenhetsutbyte, men särskilt fokus på modeller för avtal mellan markägare och nyttjare samt modeller för att ta betalt.

Syftet ska vara att respektive nätverk/kluster efter projekttiden är på plats och står på egna ben, men har möjlighet att signalera behov om kompetensutvecklingsinsatser eller liknande till samordnare/kansli.

Projekt som genomförs gemensamt av exempelvis LRF, Södras mångbruksgrupp, Småågårnas riksförbund, regionorganisationernas turismorgan.

4.4 Stimulera ägarskifte

Förutsättningarna för ägarskiften av skogsfastigheter är delvis andra än för ägarskifte av jordbruksfastigheter. Förslaget innebär i första steget en förstudie av läget och vilka hinder och behov som finns, utöver ekonomiska och juridiska förutsättningar.

Genomförs i projektform av exempelvis LRF, Jönköping University, Södra med flera.

5 Bevara och stärk våra naturvärden, vårt gemensamma kulturarv och friluftslivet

5.1 Skapa en arena för regional dialog om natur- och kulturvård

Skapa en arena för regional dialog där aktörerna ”sitter vid samma bord” för att öka förståelsen och respekten för varandra på olika nivåer i organisationerna. Ett exempel är dialog och förankring av arbetet med grön infrastruktur och landskapsperspektiv. Ett sätt att möta behovet är att utveckla de befintliga skogliga distriktsråden, formalisera arbetet och öka samordningen mellan länens distriktsråd. Fler aktörer kan behöva delta i distriktsråden än idag för att täcka in behovet av samverkan.

Skogsstyrelsen är huvudaktör tillsammans med länsstyrelserna, LRF, skogsbrukets aktörer, Naturskyddsföreningen m.fl.

5.2 Skapa småländsk modell för effektiv och anpassad naturvård

Pilotprojekt för att hitta en modell för skydd och skötsel av våra värdefulla natur- och kulturmiljövärden i gränsen mellan skog och jordbruksmark. Ett samarbete mellan markägare, myndigheter och skogs- och lantbruksaktörer för att nå fram till bästa möjliga naturvärde. Syftet är att skydda områden med de högsta värdena och få en effek-

tiv skötsel genom att engagera skogs- och lantbrukare. Erfarenheter från arbetet med LEKO-områden (LEKO = LandskapsEkologiskt KärnOmråde) i Östra Vätterbranterna är en bra utgångspunkt.

Genomförs i projektför form där markägare inom skog och jordbruk, länsstyrelserna, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, LRF, Södra, Sveaskog m.fl. ingår.

5.3 Insats för att stärka förutsättningarna för friluftsliv

Skapa en samordning mellan länsstyrelsernas friluftslivsarbete som kopplar till skogen och ta fram lämpliga projekt med egen finansiering. Exempel på ingående delar är gemensamma utbildningsinsatser inom allemansrätten, goda exempel på avtal mellan entreprenörer och markägare inom besöksnäringen, samarbeten mellan kommun och markägare i tätortsnära natur och tillgänglighetsarbete. Avtal entreprenör - markägare, goda exempel, avtal tätortsnära natur kommun - markägare. Allemansrättsutbildning - markägare, kommun, allmänhet, Äganderätt/brukarrätt. Zonering inom och mellan reservat.

Genomför med länsstyrelsen som huvudaktör, tillsammans med kommuner, markägare, regionorganisationer, LRF, Södra, företagare, föreningar m.fl.

5.4 Småländsk arbetsmodell för myndighetssamverkan för kulturmiljövården.

Ta fram ett gemensamt arbetssätt för länsstyrelserna och skogsstyrelserna i de tre länen för att ta lärdom av varandra och skapa en samsyn i fråga om kulturvårderna. Även om det finns lokala skillnader så ska det vara tydligt att myndigheterna i Småland arbetar tillsammans och gör likartade bedömningar. Arbetsmodellen innebär även att myndigheterna gemensamt ska arbeta med samverkan med skogsnäringen och gemensamt föra vidare beslut och synsätt till berörda aktörer. Exempel på det senare kan vara att skapa mötesplatser som t ex Skogsstyrelsens frukostmöte i Kalmar län.

Genomförs inom länsstyrelsernas och Skogsstyrelsen ordinarie uppdrag.

5.5 Utveckla samverkan kring skydd och skötsel av värdefulla vattnet i skogen

Fortsätt kompetenssatsningar som tex att stimulera att nya våtmarker skapas och befintliga restaureras genom att sprida goda exempel på våtmarkssatsningar via vattendragsvandringar och våtmarksvandringar och genomföra utbildning kring körskadors och markberednings effekter på mark och vatten samt betydelsen av kantzoner i anslutning till vatten och våtmarker. Att sprida information via s.k. vattenslingor har visat sig vara effektivt och detta kommer vi framöver att fortsätta att arbeta för.

Ett arbetssätt ska testas i Jönköpings län där utgångspunkten är att en detaljerad blå skogsbruksplan. I arbetssättet är utgångspunkten att ansvaret är gemensamt. Genomförandet är tänkt att ske i samarbete med markägarorganisationer och andra intressenter.

Genomförs av länsstyrelserna, Skogsstyrelsen, LRF, Södra.

5.6 Stötta kommunerna för ett anpassat skogsbruk/anpassade skogsbruksplaner

Syftet är att stötta och uppmuntra kommunerna att planera skogsbruket på sina fastigheter för ekonomi, naturvärden, kulturmiljövärden, friluftsliv och besöksnäring. För kommuner är det en stor utmaning att klara alla de förväntningar och mål som berör den skogsmark som är i deras ägo. Hänsyn och konsekvenser berör förutom naturvård och friluftsliv allt från ekonomisk avkastning, mark för bostäder och verksamheter, till attraktiva boendemiljöer och kulturvärden. En ny skogsbruksplan som klarar dessa utmaningar ska tas fram med stöd av inventeringar, analyser, samråd, policybeslut och strategisk planering.

Genomförs av kommuner, länsstyrelser och Skogsstyrelsen.

5.7 Stimulera arbetssättet Komet

I varje län ska det finnas en arbetsgrupp med representanter från länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, LRF, Södra samt ev. ytterligare intressenter. Syftet är att ta tillvara markägarnitiativ till formellt skydd samt att öka förståelsen för skydd av skog. För att lyckas med NYA Komet krävs ett samarbete mellan myndigheter och markägarorganisationer. Ett stort arbete behöver göras för att informera markägare och att bygga upp förtroende och kontaktnät parter emellan.

Genomförs gemensamt av Skogsstyrelsen, länsstyrelserna, LRF, Södra.

6

Uppnå balans mellan skog och vilt

6.1 Jobba med Mera tall-metoden i Småland och Ölands alla älgförvaltningsgrupper

Skapa förutsättningar för arbete med mera tall-metoden hos berörda parter inklusive viltförvaltningsdelegationerna inom respektive län och organisation. Det innebär bland annat att arbeta med fortsatt hög avverkningstakt, förnyring med tall och lägre bestetryck. Även arbeta för att vara föregångare när det gäller att öka mängden av de ur fodersynpunkt viktiga trädslagen rönn, asp, sälg och ek (RASE).

Genomförs i redan påbörjat projekt, av Skogsstyrelsen, Länsstyrelserna, LRF, skogsbrukets aktörer, jägarorganisationerna.

6.2 Öka samordningen mellan länsstyrelserna när det gäller viltförvaltning

Förvaltningsplanerna skiljer sig idag åt och det kan finnas vinster med en ökad dialog och samverkan mellan de tre länen. Skogsstyrelsen kan stötta mer än idag med kunskapsunderlag, analyser och i dialogen med viltförvaltningsdelegationen och älgförvaltningsgrupperna. Förslaget innebär ökad samverkan mellan länsstyrelserna för erfarenhetsutbyte och mer harmoniserade beslut i den mån det är lämpligt och möjligt inom viltförvaltningssystemet.

Genomförs inom Länsstyrelsernas och Skogsstyrelsens ordinarie uppdrag.

6.3 Höj kompetensen om balansen mellan skog och vilt hos skogsbrukare och jägare

Spetsutbildning av kommande ÄFG-medlemmar, exempelvis genom simuleringsverktyg. Åskådliggör effekterna av olika betestryck genom att inrätta referenshägn.

Påbörjat i projekt i LRFs regi samt Södra. LRF, Södra, jägarorganisationer deltar.

6.4 Stärk och sprid aktuell forskning om skog och vilt

Bevaka och utveckla långsiktig forskning som Sydälg/beyond moose. Arbeta för forskning om klimat och dagens ungskogar samt sociala processer och samhällsvetenskapliga aspekter. Mycket görs redan, bl a genom Södras forskningsstiftelse. Vi vill se att det som görs kan knytas till ex Asa. Förslag om doktorandtjänst med den här inriktningen inom Framtidens skogsskötsel i södra Sverige (FRAS) eller motsvarande.

Genomförs av Linnéuniversitetet i samverkan med SLU, Asa med flera.

6.5 Arbeta för ökad jämställdhet i viltförvaltningens rådgivande och beslutande organ.

Arbeta för att målsättningar om jämn könsfördelning i viltförvaltningsdelegation och älgförvaltningsgrupper uppnås.

Genomförs av Länsstyrelserna tillsammans med övriga aktörer i systemet